การพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

The Development of Educational Quality Assurance System of Faculty of Education Ubon Ratchathani Rajabhat University.

อัญชลี โพทวี* มนตรี วงษ์สะพาน
Aunchalee Potavee,* Montree Wongsaphan
นิสิตการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*
Me.d. Curriculum and instruction Faculty of Education,
Mahasarakham University.
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม[2]
Asst. Prof., Lecturer, Faculty of Education, Mahasarakham University.
62010585004@msu.ac.th

Received: December 18, 2020
Revised: January 5, 2021
Accepted: January 8, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีความมุ่งหมายการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร เพื่อพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา และเพื่อประเมินคุณภาพการศึกษาตามระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีกระบวนการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบและกลไก การประกันคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 2) พัฒนาระบบและกลไกการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 3) ประเมินคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตรตามระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผลการวิจัย พบว่า

1) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร จำนวน 6 องค์ประกอบ 14 ตัวบ่งชี้ มีแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร 2 แนวทาง คือ 1.1) แนวทางการดำเนินงานในแต่ละตัวบ่งชี้ 1.2 แนวทางการเขียนรายงานผลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร

2) ผลการประเมินการใช้ระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษากับหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านปรากฏผล ดังนี้ 2.1 ความคิดเห็นของประธานกรรมการบริหารหลักสูตรต่อคุณภาพของคู่มือระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร (ปริญญาตรี) ด้านความเหมาะสมของคู่มือทั้งในภาพรวมและใน

รายประเด็นย่อยทั้ง 9 ประเด็น อยู่ในระดับมากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความเหมาะสมในภาพรวมเท่ากับ 4.73, 2.2 ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ประโยชน์ในงานประกันคุณภาพระดับหลักสูตรโดยภาพรวมและในรายประเด็นย่อยทั้ง 6 ประเด็น อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมในภาพรวมเท่ากับ 4.78 และ 2.3 ด้านความคุ้มค่าและความเป็นประโยชน์ของคู่มือในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมในภาพรวมเท่ากับ 4.42 ส่วนในรายประเด็นย่อย มี 1 ประเด็น ได้แก่การช่วยเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพระดับหลักสูตร อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมในภาพรวมเท่ากับ 4.56 ส่วนประเด็นอื่น ๆ ที่เหลืออยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมในภาพรวมเท่ากับ 4.39

3) ผลการประเมินคุณภาพการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร คณะครุศาสตร์ ตามระบบและกลไกการประกันคุณคุณภาพการศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต พบว่า ในปีการศึกษา 2559-2561 มีจำนวน 8 หลักสูตร อยู่ในระดับดี มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.58 และระดับดีมาก 1 หลักสูตร มีค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 4.06

คำสำคัญ: การประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร การพัฒนาระบบ การประเมินคุณภาพการศึกษา

Abstract

The purposes of the research on the development of educational quality assurance systems and mechanisms of Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University were to study the procedures of educational quality assurance systems and mechanisms of all programs provided in the Faculty of Education, develop systematic and mechanical educational quality assurance for Faculty of Education, and evaluate the quality according to the developed system of the educational quality assurance system of the Faculty of Education. Three phases of research procedures implemented included 1) studying the process of system and mechanic, 2) developing the process of system and mechanic to implement, and 3) assessing the system and mechanic implemented.

Results of the research were as follows:

1) Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University proceeded the educational quality assurance in the curriculum level for 6 components, 14 indicators. The guidelines in proceeding the educational quality assurance of Faculty of Education were managed in 2 aspects, including 1.1) Indicators inspection and 1.2) Written report on the educational quality assurance results of each curriculum level.

2) Results of the evaluation of the educational quality assurance of Faculty of Education indicated as following:

2.1) The chair of bachelor program committees commented expressed after the implementation of the system on the appropriateness of the manual used at the highest level of all 9 aspects with the average of 4.73.

2.2) Results on the possibility of the system implementation found at the highest level of all 6 sub-aspects with the average of 4.78.

2.3) Results on the cost-effectiveness and usefulness of the quality assurance system implementation found at high level with the average of 4.42. One of the highest level aspects was to increase the understanding of the educational quality assurance system.

3) The overall results on the educational quality assurance system of Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University the evaluation between 2016-2017 was improved at good level with the average of 3.58 and one of eight programs was at very good level with the average of 4.06

Keywords: Quality Assurance, System Development, Quality Evaluation

บทนำ

การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นระบบสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะเป็นระบบที่สร้างความเชื่อมั่นว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐาน ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถมีลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดและสังคมต้องการ และสืบเนื่องจากการที่กระทรวงศึกษาธิการได้กระจายบทบาทการจัดการศึกษา ให้สถานศึกษาเป็นหน่วยรับผิดชอบจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้เป็นที่เชื่อมั่นและพอใจของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตั้งแต่การวางแผนการดำเนินการ การตรวจสอบผลการดำเนินงาน ตามภาระความรับผิดชอบอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพมาตรฐานตามที่กำหนดไว้ (กรมวิชาการ, 2542)

คณะครุศาสตร์ เป็นหน่วยงานหนึ่งในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ที่ดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 โดยมีการดำเนินการตรวจสอบและประเมินอย่างต่อเนื่อง มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งจะพบว่าผลการประเมินในแต่ละหลักสูตรค่อนข้างต่ำและไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กำหนด (คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2555) และแนวโน้มการประกันคุณภาพการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรมากขึ้น ในขณะที่มีอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรจำนวน 5 คน ที่ดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์คุณภาพ จึงประสบปัญหาหลายด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากรไม่สามารถวางแผนการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ด้านงบประมาณพบว่าไม่เพียงพอในการบริหารจัดการให้มีคุณภาพ ด้านสื่อ อุปกรณ์ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศสนับสนุนการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการขาดระบบบริหารจัดการที่ดี เช่น การวางแผนการสอนให้พัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน การจัดการเรียนการสอนที่เป็นเอกภาพ ขาดการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง การจัดเก็บเอกสารหลักฐานการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อเตรียมรับการประเมินในแต่ละปีการศึกษา รวมทั้งการกรอกข้อมูลผ่านระบบ CHE-QA ONLINE เป็นต้น

ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร ปีการศึกษา 2557-2558 พบว่าส่วนใหญ่มีค่าคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)กำหนด คือ 3.01 และมีผลการประเมินต่ำกว่าระดับดี ซึ่งอาจส่งผลต่อคุณภาพบัณฑิตและความเชื่อมั่นของตลาดแรงงานผู้ใช้บัณฑิต และผู้ปกครอง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการที่จะสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้นั้นจะต้องมีการเริ่มต้นจากการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของหลักสูตรที่จัดการศึกษา และการดำเนินงานประกัน

คุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตรจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร เพื่อพัฒนาปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรของคณะครุศาสตร์ อันจะเป็นผลให้การดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพภายในมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ความมุ่งหมายการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
2. เพื่อพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
3. เพื่อประเมินคุณภาพการศึกษาตามระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ความสำคัญของการศึกษา

1. ได้ระบบบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร
2. ได้เครื่องมือในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อการพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ซึ่งมีการกำหนดขอบเขตการวิจัยตามขั้นตอน วิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

1. ตัวแปรที่ศึกษา คือ การศึกษาสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร (ปริญญาตรี) ตั้งแต่ปีการศึกษา 2559-2561

2. แหล่งข้อมูล

1) ประกาศคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับอุดมศึกษา เรื่อง หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557

2) คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557 ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

3) รายงานผลการดำเนินงาน (SAR) ระดับหลักสูตร ฉบับก่อนและหลังรับการประเมิน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2557-2561

4) ผลการประเมินคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร ของคณะกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในที่มหาวิทยาลัยแต่งตั้งในปีการศึกษา 2557-2561

3. วิธีการศึกษา

ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาคู่มือระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ในขั้นตอนการพัฒนาคู่มือระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีการดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) จัดทำ (ร่าง) คู่มือระบบและกลไกการดำเนินงานประกันคุณภาพฯ

การจัดทำ (ร่าง) คู่มือระบบและกลไกการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร มีขอบข่ายเนื้อหาที่มีองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย ดังนี้

บทที่ 1 การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา

บทที่ 2 การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

บทที่ 3 นิยามศัพท์

บทที่ 4 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร

บทที่ 5 แนวทางการเขียนรายงานผลการดำเนินงานของหลักสูตร (SAR) ระดับหลักสูตร

บทที่ 6 กระบวนการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร

บทที่ 7 การรายงานสรุปผลการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร

บทที่ 8 Template รายงานผลการดำเนินงานของหลักสูตร (มคอ.7) ที่เป็นรายงานการประเมินตนเอง (SAR) ระดับหลักสูตร

2) ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของคู่มือระบบและกลไก โดยผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาคู่มือระบบและกลไกฯ โดยใช้แบบประเมิน มีรายละเอียด ดังนี้

2.1) ตรวจสอบความสมบูรณ์ ถูกต้องของเอกสารคู่มือระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

2.2) สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ “คู่มือระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร (ปริญญาตรี) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี”

2.3) นำเอกสารคู่มือระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และแบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ และปรับปรุงตามคำแนะนำ

2.4) ปรับปรุงเอกสารคู่มือระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และแบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเอกสารคู่มือระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

2.5) นำเอกสารคู่มือระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และแบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีประสบการณ์ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร และขึ้นทะเบียนผู้ประเมินคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)

3) ปรับปรุงคู่มือระบบและกลไกฯ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ปรับปรุงเอกสารคู่มือระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และแบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเอกสารคู่มือระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

1. ตัวแปรที่ศึกษา

ความสมบูรณ์ ถูกต้องของเอกสารคู่มือระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

2. แหล่งข้อมูล

ผู้เชี่ยวชาญ ในการพิจารณาคู่มือระบบและกลไกฯที่พัฒนาขึ้น มีจำนวน 5 คน ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีประสบการณ์ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร และขึ้นทะเบียนผู้ประเมินคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินการประกันคุณภาพการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ตามการใช้คู่มือระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ที่พัฒนาขึ้น

1. ตัวแปรที่ศึกษา

1) ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตรของคณะกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในที่มหาวิทยาลัยแต่งตั้งในปีการศึกษา 2559-2561

2. แหล่งข้อมูล

1) รายงานการตรวจประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตรของคณะกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในที่มหาวิทยาลัยแต่งตั้งในปีการศึกษา 2559-2561

ผลการวิจัย

1) แนวทางการพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร ตามเกณฑ์มาตรฐานตัวบ่งชี้ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การกำกับมาตรฐาน องค์ประกอบที่ 2 บัณฑิต องค์ประกอบที่ 3 นักศึกษา องค์ประกอบที่ 4 อาจารย์ องค์ประกอบที่ 5 หลักสูตรการเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน และองค์ประกอบที่ 6 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ จำนวน 14 ตัวบ่งชี้

มีการดำเนินงาน 2 ลักษณะ คือ การดำเนินงานตามตัวบ่งชี้เชิงคุณภาพ ซึ่งจะระบุเกณฑ์มาตรฐานเป็นข้อ ๆ กำหนดเกณฑ์การประเมินตัวบ่งชี้เป็น 5 ระดับ มีคะแนนตั้งแต่ 1 ถึง 5 เป็นการประเมินโดยกำหนดให้คะแนนตามที่คณะหรือหลักสูตรดำเนินการ และคณะกรรรมการประเมิน (Peer review) จะพิจารณาผลการดำเนินการนั้น ๆ ร่วมกันก่อนที่จะบันทึกคะแนนส่วนการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้เชิงปริมาณ อยู่ในรูปของร้อยละหรือค่าเฉลี่ย กำหนดเกณฑ์การประเมินเป็นคะแนนระหว่าง 1 ถึง 5 โดยเป็นค่าต่อเนื่อง (มีจุดทศนิยม) สำหรับการแปลผล การดำเนินงานตามตัวบ่งชี้เชิงปริมาณ ให้อยู่ในรูปร้อยละหรือค่าเฉลี่ย หรือเป็นคะแนนทำโดยการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ ซึ่งแต่ละตัวบ่งชี้จะกำหนดค่าร้อยละหรือค่าเฉลี่ยที่คิดเป็นคะแนนเต็ม 5 คะแนน

ผลการศึกษาแนวทางเก็บข้อมูลการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในปีการศึกษา 2559–2561 ตามตัวบ่งชี้ หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับอุดมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา พบว่ามี 2 แนวทาง คือ

1. แนวทางการดำเนินงานในแต่ละตัวบ่งชี้

2. แนวทางการเขียนรายงานผลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร

2) ผลการพัฒนาคู่มือระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

การพัฒนาระบบและกลไกการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี โดยผู้วิจัยได้พัฒนาคู่มือระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร (ปริญญาตรี) มีรายละเอียดประกอบด้วยเนื้อหา 8 บท ดังนี้

บทที่ 1 การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา

บทที่ 2 การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

บทที่ 3 นิยามศัพท์

บทที่ 4 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร

บทที่ 5 แนวทางการเขียนรายงานผลการดำเนินงานของหลักสูตร (SAR) ระดับหลักสูตร

บทที่ 6 กระบวนการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร

บทที่ 7 การรายงานสรุปผลการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร

บทที่ 8 Template รายงานผลการดำเนินงานของหลักสูตร (มคอ.7) ที่เป็นรายงานการประเมินตนเอง (SAR) ระดับหลักสูตร

2.1. ผลการประเมินการใช้คู่มือระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร (ปริญญาตรี) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี โดยการประเมิน ตรวจสอบคุณภาพของคู่มือฯ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับประธานสาขาหรืออาจารย์ประจำหลักสูตรผู้ใช้คู่มือฯ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านปรากฏผล ดังนี้

1) ความคิดเห็นของประธานกรรมการบริหารหลักสูตรที่ได้ทดลองใช้คู่มือต่อคุณภาพของคู่มือระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร (ปริญญาตรี) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ด้านความเหมาะสมของคู่มือทั้งในภาพรวมและในรายประเด็นย่อยทั้ง 9 ประเด็น อยู่ในระดับมากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความเหมาะสมในภาพรวมเท่ากับ 4.73

2) ความคิดเห็นของประธานกรรมการบริหารหลักสูตรที่ได้ทดลองใช้คู่มือต่อคุณภาพของคู่มือระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร (ปริญญาตรี) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ประโยชน์ในงานประกันคุณภาพระดับหลักสูตร โดยภาพรวมและในรายประเด็นย่อยทั้ง 6 ประเด็น อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมในภาพรวมเท่ากับ 4.78

3) ความคิดเห็นของประธานกรรมการบริหารหลักสูตรที่ได้ทดลองใช้คู่มือต่อคุณภาพของคู่มือระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร (ปริญญาตรี) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ด้านความคุ้มค่าและความเป็นประโยชน์ของคู่มือในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมในภาพรวมเท่ากับ 4.42 ส่วนในรายประเด็นย่อย มี 1 ประเด็นได้แก่การช่วยเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพระดับหลักสูตร อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมในภาพรวมเท่ากับ 4.56 ส่วนประเด็นอื่น ๆ ที่เหลืออยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมในภาพรวมเท่ากับ 4.39

3) ผลการประเมินคุณภาพการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร ตามคู่มือระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผลการประเมินคุณภาพการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร คณะครุศาสตร์ ตามระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี พบว่า

ในปีการศึกษา 2559 มีค่าคะแนนเฉลี่ยทุกหลักสูตร เท่ากับ 3.74 มีการดำเนินการตามกระบวนการ P-D-C-A มีการรายงานผลการดำเนินงานครบทุกเรื่องตามคำอธิบายในตัวบ่งชี้และมีแนวโน้มผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นในบางเรื่อง

ในปีการศึกษา 2560 มีค่าคะแนนเฉลี่ยทุกหลักสูตร เท่ากับ 3.58 มีผลการดำเนินงานตามกระบวนการ P-D-C-A และมีแนวโน้มการดำเนินงานที่ดีขึ้นในบางเรื่อง

ในปีการศึกษา 2561 มีค่าคะแนนเฉลี่ยทุกหลักสูตร เท่ากับ 3.70 มีการดำเนินการตามกระบวนการ P-D-C-A มีการรายงานผลการดำเนินงานครบทุกเรื่องตามคำอธิบายในตัวบ่งชี้ มีแนวโน้มผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นในทุกเรื่อง และมีการพัฒนาการเขียนรายงานการประเมินตนเอง (SAR) โดยใช้คู่มือระบบและกลไกการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร ปริญญาตรี เป็นแนวทางการดำเนินงาน

การอภิปรายผล

การพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี สามารถอภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานตัวบ่งชี้ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การกำกับมาตรฐาน องค์ประกอบที่ 2 บัณฑิต องค์ประกอบที่ 3 นักศึกษา องค์ประกอบที่ 4 อาจารย์ องค์ประกอบที่ 5 หลักสูตรการเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน และองค์ประกอบที่ 6 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ จำนวน 14 ตัวบ่งชี้ มีการดำเนินงาน 2 ลักษณะคือการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้เชิงคุณภาพและการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้เชิงปริมาณ เป็นการดำเนินงานอย่างเป็นระบบตามกระบวนการ P-D-C-A ทุกภาคการศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของปริญญ์ งามสุทธิ (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาระบบบริการจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรสำหรับมหาวิทยาลัยของรัฐ พบว่าการพัฒนาระบบบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร สำหรับมหาวิทยาลัยของรัฐ ควรจัดทำคู่มือสำหรับอาจารย์ประจำหลักสูตรโดยกำหนดวิธีการ และขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจน และจัดทำแบบประเมินที่เกี่ยวข้อง ระบบบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร สำหรับมหาวิทยาลัยของรัฐ ประกอบไปด้วย ระบบหลัก 1 ระบบ และระบบย่อย 22 ระบบ ผลการประเมินความเหมาะสมของระบบบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร สำหรับมหาวิทยาลัยของรัฐ อยู่ในระดับมากที่สุด

การพัฒนาระบบและกลไกกับหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เพื่อใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร นั้น ได้ดำเนินการจัดทำคู่มือระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร (ปริญญาตรี) เพื่อใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร ได้ดำเนินการตรวจสอบและประเมิน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความเหมาะสมของคู่มือ 2) ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ประโยชน์ในงานประกันคุณภาพระดับหลักสูตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ด้านความคุ้มค่าและความเป็นประโยชน์ของคู่มือ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และคู่มือระบบและกลไกฯ ฉบับนี้สามารถสะท้อนให้เห็นว่าการที่หลักสูตรจะบริหารหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นควรมีการบูรณาการการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษากับงานบริหารหลักสูตรหรืองานประจำ เพื่อเสริมจุดแข็งต่อระบบและกลไกให้ไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้ 1) มีการควบคุมคุณภาพใช้วงจรคุณภาพ และประเมินผลทุกระยะ 2) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของอาจารย์และบุคลากรในระดับหลักสูตรให้มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นประโยชน์

และความสำคัญของการตรวจประเมินคุณภาพระดับหลักสูตร โดยผ่านการเรียนรู้การประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรในทุกองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ และให้ถือเป็นความรับผิดชอบของทุกคนในหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเบญจวรรณ วงศ์ปราชญ์ (2560) และ Deming (1993) ที่พบว่า การดำเนินงานเพื่อให้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในเป็นไปตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ควรบูรณาการให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการศึกษาและทำให้เป็นงานประจำโดยใช้หลักการบริหารงานตามวงจรคุณภาพ (PDCA) นอกจากนั้นพบว่า การจัดการความรู้เรื่องการพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตรเป็นขั้นตอนการขับเคลื่อนทำให้เกิดระบบและกลไกของตัวบ่งชี้ประเภทกระบวนการ ทำให้สามารถลดขั้นตอนการทำงานและมีแนวทางที่ชัดเจนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของจงกล จันทร์เรือง ธนินทร์ ระเบียบโพธิ์ และเอกลักษณ์ นินจารย์ (2556) ที่ได้ระบุว่าการจัดการความรู้จะส่งผลให้เกิดกระบวนการพัฒนาการทำงานอย่างสร้างสรรค์แบบต่อเนื่องไม่รู้จบและสอดคล้องกับการศึกษาของสาระ มุขดี และคณะ (2560) ที่พบว่า ระบบและกลไกที่สถาบันใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในจะต้องมีการดำเนินการอยู่ให้ชัดเจนในรูปแผนผังประกอบกับคำสั่งคณบดี รวม 8 คำสั่ง 12 แผนผังระบบและสามารถนำไปเป็นพื้นฐานของสถาบันในการพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

ผลการประเมินคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2559-2561 พบว่า มีจำนวน 8 หลักสูตร อยู่ในระดับดี มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.58 และระดับดีมาก 1 หลักสูตร มีค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 4.06 ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ ศักดิกร สุวรรณเจริญและคณะ (2561) ได้ศึกษาความก้าวหน้าของการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ผลการตรวจประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตรทั้ง 6 องค์ประกอบ พบว่า มีแนวโน้มผลการดำเนินงานในภาพรวมที่ดีขึ้นระหว่างปีการศึกษา 2557-2559 (ผลคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.04 3.20 และ 3.40 ตามลำดับ) สำหรับตัวบ่งชี้ที่ 1.1 พบว่า หลักสูตรได้มาตรฐานตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 และ 2558 ในปีการศึกษา 2558 มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ทำให้มีผลคะแนนที่ดีอย่างต่อเนื่องและสามารถผ่านการประเมินในระดับดี มีการดำเนินการตามระบบการดำเนินงาน เช่น 1) มีการแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาในทุกระดับ 2) ดำเนินงานประกันคุณภาพตามวงจร PDCA 3) มีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทบทวนกระบวนการ ปีการศึกษาละ 2 ครั้ง 4) ส่งเสริมและการพัฒนาศักยภาพอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร 5) บูรณาการงานประกันคุณภาพการศึกษากับงานบริหารหลักสูตรหรืองานประจำ และ 6) มีการจัดการความรู้เรื่องการพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. คณะควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยมอบหมายผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน และมีการจัดกิจกรรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษาให้อาจารย์ประจำหลักสูตรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

2. ควรจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่อาจารย์ประจำหลักสูตรเพื่อให้ได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

3. อาจารย์ประจำหลักสูตรควรให้ความร่วมมือในการพัฒนาระบบประเมินคุณภาพการศึกษาร่วมกัน โดยการจัดกิจกรรม โครงการต่าง ๆ

4. มีการมอบหมายผู้รับผิดชอบในแต่ละประเด็นให้ชัดเจน และติดตามผลการดำเนินการตามระบบที่ออกแบบไว้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจัดทำคู่มือระบบและกลไกการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร สำหรับอาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา โดยกำหนดวิธีการ และขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจน เพื่อให้อาจารย์ประจำหลักสูตรสามารถใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. จัดทำขั้นตอนการดำเนินการตามที่แต่ละตัวบ่งชี้กำหนด รวมทั้งปฏิทินการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร เพื่อให้อาจารย์ประจำหลักสูตรดำเนินการได้สอดคล้องตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. จัดทำแบบประเมินที่เกี่ยวข้อง ให้อาจารย์ประจำหลักสูตรสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล เพื่อให้แบบประเมินครอบคลุมทุกประเด็นที่เกี่ยวข้อง

4. การพัฒนาระบบสารสนเทศที่ช่วยลดเอกสาร และมีความพร้อมเป็นพลวัต (Dynamic) มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2542). *การประกันคุณภาพของสถานศึกษาเอกสารการประกันคุณภาพการศึกษา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

จงกล จันทร์เรือง, ธนินทร์ ระเบียบโพธิ์, และเอกลักษณ์ ฉิมจารย์. (2556). การบูรณาการงานประกันคุณภาพการศึกษากับการจัดการเรียนการสอน การบริการวิชาการแก่สังคมและงานวิจัย. *วารสาร มทร อีสาน*, 6(1), 94-103.

เบญจวรรณ วงศ์ปราชญ์. (2560). ระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 18(3), 16-25.

ปริญญ์ งามสุทธิ. (2561). การพัฒนาระบบบริการจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรสำหรับมหาวิทยาลัยของรัฐ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น.*

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. (2555). *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษา* มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีปีการศึกษา : โรงพิมพ์

ศักดิกร สุวรรณเจริญ และคณะ. (2561). ความก้าวหน้าของการดำเนินงานประกัน คุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม*, 13(2)

สาระ มุขดี และคณะ. (2560.) การพัฒนาระบบและกลไกที่เป็นเกณฑ์มาตรฐานในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน. *วารสารพยาบาลตำรวจ*, 8(1)

Deming, W.E. (1993). *The Deming Cycle The new Economics for Industry, Government, Education.* Cambridge, MA : MIT Press.

Translated Thai References

Department of Academic Affairs. (1999). *Quality Assurance of Educational Institutions. Education Quality Assurance Documents*. Bangkok: Teachers' Council Ladprao Publishing House.

Chongkon Chanruang, Thanin Rongpho, and Akaluck Chimchan. (2013). Integrating Educational Quality Assurance Work with Teaching and Learning Management. Academic service to Society and Research Work. *Matt Isan Journal*, 6(1), 94-103.

Benjawan Wongprach. (2017). Systems and Mechanisms for Internal Educational Quality Assurance. Royal Thai Army Nursing College. *Journal of Royal Thai Army Nursing*, 18(3), 16-25.

Prin Ngamsut. (2018). Development of a quality assurance management system for curriculum-level education for public universities. *Academic Journal, Eastern University of Management and Technology.*

Ubon Ratchathani Rajabhat University. (2012). *Educational Quality Assurance Manual.* Ubon Ratchathani Rajabhat University Academic Year: Printing House.

Sakdikon Suwancharoen et al. (2018). Progress of Insurance Quality of education within the curriculum level Sirindhorn College of Public Health Suphanburi province. *Journal of the Graduate School Chandrakasem Rajabhat University*, 13(2)

Saramukdee et al. (2017). Development of systems and mechanisms as standard criteria for internal educational quality assurance. *Journal of Police Nurses*. 8(1)

Deming, W.E. (1993). *The Deming Cycle The new Economics for Industry*, Government, Education. Cambridge, MA : MIT Press.